

Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe

ROZSZERZENIE ZASIĘGU WYSTĘPOWANIA ŻUBRA W PUSZCZY KNSZYŃSKIEJ – realizacja założeń „Strategii ochrony żubra (...)”

Andrzej Bogdan Gołembiewski
Nadleśnictwo Żednia

Projekt dofinansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014,
w ramach Programu Operacyjnego PL2 „Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów”
realizowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

<http://projektEOG.sggw.pl>

www.lasy.gov.pl

ZAŁOŻENIE NOWEGO STADA ŻUBRÓW NA TERENIE NADLEŚNICTWA ŻEDNIA –

to jedno z zaleceń ochronnych przewidzianych na rzecz gatunku w „Strategii ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej na terenach PGL Lasy Państwowe”.

Powyższe działanie zrealizowane zostanie w latach 2014-2016 w ramach projektu „Rozwój metapopulacji żubra w północno-wschodniej Polsce”

Puszcza Knyszyńska jest jedną z kilku w kraju ostoi żubra europejskiego. Teren Nadleśnictwa Żednia, obejmujący swoim zasięgiem część tego kompleksu, choć obecnie nie jest zasiedlony przez stałe stado, ma ważne znaczenie dla ochrony i utrzymania populacji gatunku.

Nadleśnictwo położone jest w bezpośrednim sąsiedztwie areałów zajmowanych przez stado Puszczy Białowieskiej oraz stado Puszczy Knyszyńskiej (Nadleśnictwa Waliły, Krynki, Supraśl).

Dzięki istnieniu naturalnych korytarzy migracyjnych na terenie Żedni systematycznie odnotowywane są pojedyncze osobniki lub niewielkie – liczące od 2 do 5 sztuk- grupy żubrów.

Biorąc pod uwagę, iż dążenie do powiększenia aktualnych areałów stad jest jednym z podstawowych założeń gospodarowania populacją żubra, teren Nadleśnictwa Żednia stanowi ważną potencjalną ostoję tych zwierząt.

Wsiedlenie kilku osobników w terenie aktualnie nie wykorzystywanym przez gatunek, a położonym w centralnej części kompleksu leśnego zajmowanego przez stałe stado, pozwoli na rozproszenie populacji i bardziej równomierne użytkownie środowiska przez żubry.

Ponadto, działanie to służyć będzie ułatwieniu przepływu genów między dwoma typami populacji (populacją Puszczy Białowieskiej i populacją Puszczy Knyszyńskiej) oraz zmniejszeniu i dekoncentracji szkód rolnych.

Sady dla żubrów

Planowane przedsięwzięcie poprzedzone było działaniami przygotowawczymi związanymi z poprawą komfortu bytowania żubrów w granicach Nadleśnictwa Żednia. Nadleśnictwo od 2010 r. w ramach projektu „Ochrona in situ żubra w Polsce- część północno-wschodnia” zrealizowało szereg zadań służących poprawie bazy pokarmowej gatunku, poprawie dostępu do wody, możliwościom zimowego dokarmiania zwierząt.

W efekcie ww. działań na terenie Nadleśnictwa zbudowano oczka wodne pełniące funkcję wodopoi dla zwierząt, założono śródleśne sady, zbudowano brogi i paśniki, zakupiono maszyny do produkcji siana.

Bróg na siano

Paśnik-magazyn dla żubrów

Przetrzęsaczo-zgrabiarka HAYBOB 360

Kosiarka czołowa DISCO 3100 PROFIL

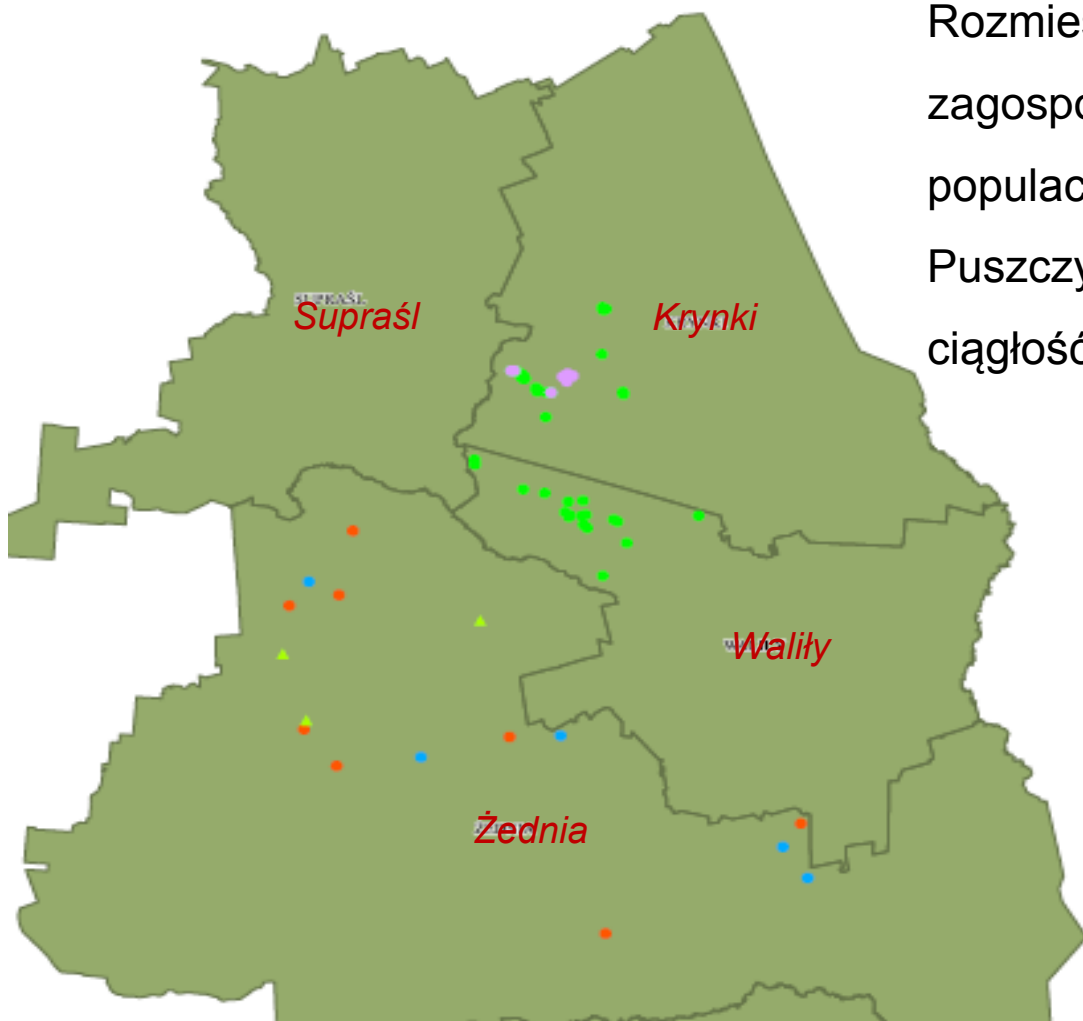

Prasa CLAAS ROLLANT 355RC

Elementy zagospodarowania terenu pod kątem żubra w Nadleśnictwie Żednia

Rozmieszczenie elementów zagospodarowania terenu pod kątem populacji żubra w obrębie kompleksu Puszczy Knyszyńskiej pozwala zachować ciągłość w dostępie do bazy pokarmowej.

Możliwości rozszerzenia zasięgu występowania żubrów w Puszczy Knyszyńskiej ocenione były przez ekspertów przy uwzględnieniu takich elementów jak:

- ❖ struktura siedlisk, aktualne użytkowanie siedlisk przez żubry;
- ❖ dostęp do wody;
- ❖ wielkość szkód w drzewostanach;
- ❖ wielkość szkód w uprawach rolnych;
- ❖ inne konflikty związane z żubrem;
- ❖ gospodarka łowiecka, liczebności zwierzyny płowej,
- ❖ dotychczasowe metody gospodarowania populacją żubra,
- ❖ istniejące i potencjalne zagrożenia dla gatunku.

Strategia ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej na terenach PGL Lasy Państwowe

Nadleśnictwo Żednia

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowano ze środków Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wyniki i wnioski z przeprowadzonych analiz posłużyły do sformułowania strategicznych celów ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej i opracowania „**Strategii ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej na terenach PGL Lasy Państwowe**”.

Powyższy dokument opracowany został przez zespół w składzie:

Kajetan Perzanowski – Stacja Badawcza Fauny Karpat MiZ PAN

Wanda Olech – Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Krzysztof Bozik - Nadleśnictwo Waliły

Bogdan Kolenda - Nadleśnictwo Supraśl

Mirosław Sienkiewicz - Nadleśnictwo Żednia

Waldemar P. Sieradzki - Nadleśnictwo Krynki

Rozszerzenie areалу populacji o teren Nadleśnictwa Żednia uznano za jeden ze strategicznych celów ochrony żubra w Puszczy Knyszyńskiej .

Pozostałe cele sformułowane w Strategii to:

- ❖ zapewnienie trwałości populacji stabilnej demograficznie i genetycznie.,
- ❖ minimalizacja szkód rolnych

Strategia szczegółowo definiuje również zagrożenia dla populacji żubra w Puszczy Knyszyńskiej, są to:

Zagrożenia istniejące

- ❖ ewentualna utrata siedlisk w razie zaniechania utrzymania łąk i poletek w obrębie lasu;
- ❖ konflikt z gospodarką łowiecką (jedynym zauważalnym, konfliktem z gosp. łowiecką jest termin i miejsce odbywania rui przez żubry zbieżne z rykowiskiem jelenia; obecność żubrów wpływa na zmianę miejsc odbywania rykowiska przez jelenie);
- ❖ konkurencja pokarmowa z pozostałymi gatunkami roślinożernymi - możliwość konkurencji (głównie z jeleniem) w miejscach dokarmiania, poletkach
- ❖ naturalne bariery dla przemieszczania się np. rzeka Supraśl na odcinku Nowosiółki-Waliły;

- ❖ Sztuczne bariery dla przemieszczania: Bariera dla przemieszczania się żubrów na odcinku Waliły Stacja – Bobrowniki spowodowana kolejką TIRów oczekujących na przekroczenie granicy;
- ❖ choroby zakaźne (odbydlęce): zagrożenie znikome ze strony bydła domowego z powodu koncentracji chowu bydła mlecznego w systemie bez wypasu;
- ❖ kłusownictwo: (kłusownictwo sporadyczne).
- ❖ konflikt z właścicielami upraw rolnych graniczących z Puszczą Knyszyńską, szczególnie na obszarze nadleśnictwa Krynki;
- ❖ wypadki komunikacyjne z udziałem żubrów wzdłuż drogi Krynki – Sokółka.

Zagrożenia potencjalne

- ❖ wąska pula genowa,
- ❖ duża koncentracja stada w okresie zimowym,
- ❖ mała liczba i powierzchnia zagospodarowanych łąk w miejscach przebywania żubrów,
- ❖ koncentracja szkód rolnych na małym obszarze,
- ❖ możliwość wystąpienia wypadków komunikacyjnych z udziałem żubrów wzdłuż dróg Białystok – Bobrowniki oraz Wasilków – Czarna Białostocka a także Krynki – Sokółka.

Zabiegi ochronne przewidziane w Strategii

Wymiana żubrów w celu wzbogacenia puli genowej: możliwy dowóz wybranych osobników m.in. z Białowieży, m.in. związany z utworzeniem stałej subpopulacji w Nadleśnictwie Żednia, lub poprzez stopniową migrację żubrów z Puszczy Białowieskiej (umożliwienie drożności korytarza ekologicznego wyznaczonego w ramach programu "Kraina Żubra").

Rozproszenie stada (przede wszystkim na teren Nadleśnictwa Żednia) w celu zmniejszenia i dekoncentracji szkód rolnych.

Wprowadzenie działań zmierzających do zatrzymania stada w okresie zimowym na terenie Puszczy:

- utrudnienia na trasach wyjść z lasów (np. w postaci przegradzania stałych tras wędrówek);
- rozpoczęcie dokarmiania (w tym: udostępnienie poetek karmowych, wykoszonych wczesnym latem łąk) przed wyjściem stad z terenów leśnych (koniec sierpnia/wrzesień).

Wsiedlenie żubra na teren Nadleśnictwa Żednia – budowa zagrody adaptacyjnej

W pierwszym etapie realizacji zadania zbudowana zostanie zagroda aklimatyzacyjna dla rodziny żubrów składającej się z **6-8** osobników. Jej celem będzie skuteczne zatrzymanie zwierząt na danym obszarze przez cały okres adaptacji.

Zagroda obejmować będzie ok. 4,5 ha gruntów – lasu oraz łąk; jej elementami będą:

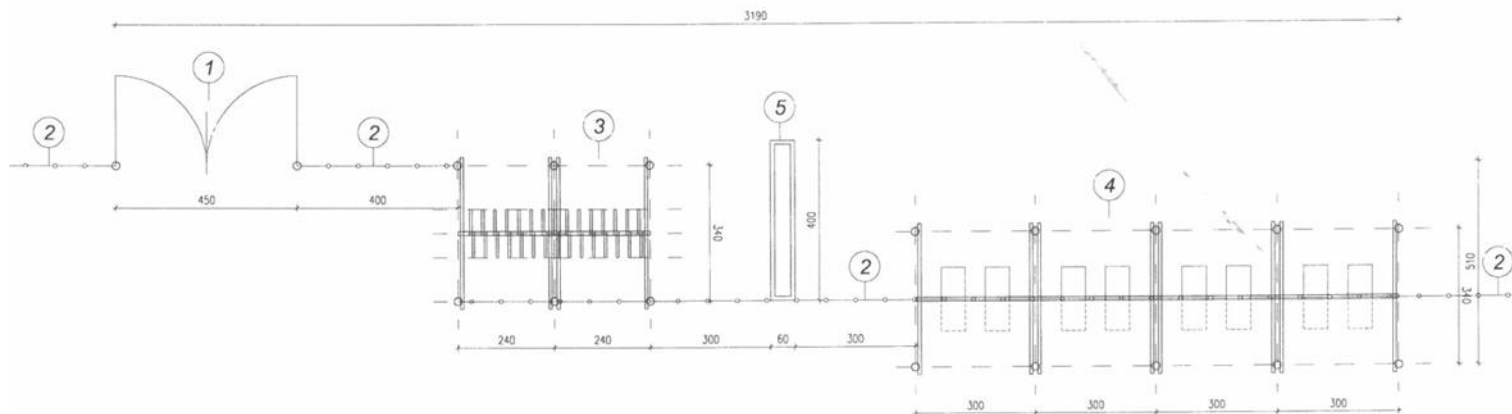
- ❖ **zbiornik wodny** pełniący funkcję wodopoju,
- ❖ **ogrodzenie** składające się z drewnianych żerdzi, zabezpieczone dodatkowo pastuchem elektrycznym,
- ❖ **magazyno-paśnik**,
- ❖ **koryta na karmę i poidło.**

Leśnictwo	Oddziały	Gmina	Obręb ewidencyjny	Działka ewidencyjna
Sokole	48 g,h,j	Michałowó	42-Sokole	158

Zagroda zlokalizowana
będzie na gruntach w
zarządzie Skarbu Państwa
PGL LP Nadleśnictwa
Żednia.

Zagrodę tworzyć będzie ogrodzenie z żerdzi o wysokości ok. 3 m zabezpieczone dodatkowo pastuchem elektrycznym. W linii ogrodzenia znajdować się będzie paśnik – magazyn na siano oraz 8 koryt na karmę. Wszystkie elementy będą zadaszone i będą umożliwiać uzupełnianie karmy bez konieczności wchodzenia na teren zagrody.

PROJEKTOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

1. BRAMA
2. PROJ. OGRODZENIE Z DREWNIANYCH ŻERDZI O WYS. MIN.3,0M
3. PROJ. MAGAZYZNO-PASNIK
4. KORYTA NA KARME
5. POIDŁO

Żubry sprowadzone zostaną z Puszczy Białowieskiej. Zwierzęta wyselekcjonowane do założenia subpopulacji w Nadleśnictwie zostaną odłowione i przewiezione do zagrody hodowlanej. Tam będą immobilizowane, wszystkim osobnikom zostanie pobrana krew a wybranym zostaną założone obroże telemetryczne. Po uzyskaniu wyników badań i potwierdzeniu właściwego stanu zdrowia żubrów, zwierzęta zostaną przewiezione do zagrody aklimatyzacyjnej.

Całość przedsięwzięcia objęta będzie nadzorem merytorycznym Pani prof. Wandy Olech. W trakcie realizacji projektu zapewniona zostanie również opieka weterynaryjna.

Po upływie okresu adaptacji, trwającego kilka miesięcy (do pół roku), żubry zostaną wypuszczone na wolność.

Grupa rodzinna żubrów przewidziana do umieszczenia w zagrodzie składać się będzie z krów i młodzięży. Obecność samic będzie sprzyjała penetracji danego terenu przez byki.

Harmonogram projektu

Lp.	Szczegółowe zadanie	Termin	Postęp realizacji zadania
Budowa zagrody adaptacyjnej			
1.	Opracowanie dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem wymaganych pozwoleń i uzgodnień	31.III.2015 r.	W ramach przetargu wyłoniono wykonawcę dokumentacji projektowej; rozpoczęto procedurę uzyskania pozwoleń
2.	Budowa zagrody	IV –IX .2015 r.	
3.	Transport żubrów	IX-X.2015 r.	

Pozostałe zadania przewidziane w projekcie

Lp.	Szczegółowe zadanie	Termin	Postęp realizacji zadania
1.	Zakup karmy (siana, owsa, karmy soczystej) wraz z sukcesywną dostawą i rozładunkiem	V-VIII. 2015 r.	
2.	Szkolenie dla zarządców stada	I-IV.2015 r.	
3.	Druk plakatów i kalendarzy	V-VIII.2015 r.	
4.	Organizacja seminarium kończącego projekt	I-IV.2016 r.	

Założenia Strategii realizują wszystkie Nadleśnictwa Puszczy Knyszyńskiej, na terenie których występują stada żubrów – Supraśl, Waliły i Krynki.

Część działań zrealizowana zostanie w ramach projektu „Rozwój metapopulacji żubra w północno-wschodniej Polsce”.

Nadleśnictwo Waliły:

- realizacja dotychczasowych zadań z zakresu zarządzania stadem – wykaszanie łąk, zimowe dokarmianie żubrów, zwiększanie dostępności bazy pokarmowej poprzez tworzenie poletek rzepakowych, topinamburu w miejscach możliwych do zagospodarowania.

Nadleśnictwo Krynki:

- realizacja zadań mających na celu przede wszystkim minimalizację szkód rolnych (szkody w uprawach rolnych koncentrują się głównie w okolicy Krynek);

Nadleśnictwo Supraśl:

- poza dotychczasowymi zadania z zakresu gospodarowania stadem planuje budowę zagrody pokazowej w Kopnej Górze